

ність до розвитку інших, орієнтація на результат, управління змінами, навички міжособистісного спілкування, вирішення проблем, прийняття рішень, політична обізнаність, стратегічне/візійне мислення, орієнтація на клієнта, ділові навички, лідерство в команді, навички впливу, управління конфліктами, емоційний інтелект, соціальна та екологічна відповідальність, відкритість до культури організації, почуття гумору та відкритість до інновацій.

Список використаних джерел

1. Хуртенко О.В. Структура професійного іміджу молодого педагога та фактори, що впливають на його формування. Проблеми екстремальної та кризової психології. 2017. №21. С. 194–203.
2. Петровська Т. Соціально психологічні складові іміджу спортивного тренера як суб'єкта спортивної діяльності. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Зб. Проблеми екстремальної та кризової психології. 2017. Вип. 21 202 наук. праць. Київ: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2016. Серія 15: Науково–педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт), Вип. 4 (74). С. 74–77.
3. Roman Michajlyszyn. Формування педагогічного іміджу – складова підготовки конкурентоспроможного фахівця. Prace naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie Rocznik Polsko-Ukraiński, 2016, t. XVIII, s. 281–289 <http://dx.doi.org/10.16926/rpu.2016.18.20>.
4. Нестуля О. О., Нестуля С. І., Кононец Н.В. Основи лідерства: електронний посібник для самостійної роботи студентів. Полтава : ПУЕТ, 2018. 241 с.
5. Thach, E., Thompson, K. J. Trading places – Examining leadership competencies between for-profit vs. Public and non-profit leaders. Leadership & Organization Development Journal, 2007, Vol. 28, No. 4, pp. 356–375.

Герасимчук О. М.,

старший викладач кафедри педагогіки
і методики викладання історії
та суспільних дисциплін,
кандидат історичних наук, докторант,
*Національний університет «Чернігівський колегіум»
імені Т. Г. Шевченка, м. Чернігів, Україна*

СТИЛІ ПЕДАГОГІЧНОГО СПІЛКУВАННЯ ВИКЛАДАЧА ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ЗІ СТУДЕНТАМИ

Ухвалення Закону України «Про вищу освіту» [5] зумовлене необхідністю кардинальних змін у діяльності викладачів вищої школи, спрямованих на підвищення якості і конкурентоспромож-

ності освіти, вирішення стратегічних завдань, що стоять перед національною системою освіти в нових економічних і соціокультурних умовах, інтеграцію її в європейський освітній простір [6, с. 245].

Професія викладача вищого навчального закладу – одна з найбільш творчих і складних професій, в яких поєднано науку і мистецтво. Ця професія споріднена з працею письменника (творчість у підготовці матеріалу), режисера і постановника (створення замислу і його реалізація), актора (в педагогічній діяльності інструментом є особистість викладача), педагога, психолога та науковця [4, с. 61].

Заклад вищої освіти відрізняється від школи змістом навчання і виховання. Основна функція вищої школи – формування особистості фахівця. Цій меті мають бути підпорядковані взаємини викладачів і студентів. Система педагогічного спілкування у ЗВО в ланці «викладач-студент» якісно відрізняється від шкільного самим фактом їхньої дотичності до загальної професії. Вища школа висуває високі вимоги до психологічного клімату в закладі вищої освіти, що реалізуються в повсякденному педагогічному спілкуванні [1, с. 7].

Унікальність особистісних якостей, комунікативних можливостей викладача, його творча індивідуальність, характер стосунків зі студентами виявляються у стилях педагогічного спілкування. Стиль педагогічного спілкування – стійка система способів і прийомів, які застосовує викладач під час взаємодії зі студентами. Принципово важливими особистісними якостями викладача, що дозволяють визначити стиль спілкування, є його ставлення до студентів. Існує кілька відомих та загальноприйнятих класифікацій стилів педагогічного спілкування. Так, згідно з класифікацією К. Левіна існують такі стилі спілкування викладача зі студентами:

– авторитарний (автократичний) стиль – це жорсткий стиль, при якому викладач спирається виключно на власну точку зору, а студенти розглядаються ним лише як об'єкт впливу, пасивні виконавці його розпоряджень, які не мають права на самостійність та ініціативу. Головними формами взаємодії за такого стилю спілкування є наказ, вказівка, інструкція, догана;

– ліберальний стиль у більшості є повною протилежністю авторитарному. Цей стиль часто називають формальним або стилем

потування, оскільки педагог-ліберал при виконанні своїх професійних обов'язків завжди прагне зайняти позицію невтручання, самоусунутися від керівництва і виконання ролі вихователя, а обмежитися лише виконанням суто викладацьких функцій;

– демократичний стиль є найбільш ефективним у педагогічній діяльності. Він заснований на повазі до особистості студента і орієнтований на стимулювання активності студентів, самоорганізацію і самоуправління особистості та колективу. Основними способами взаємодії є заохочення, порада, інформування, координація, що розвиває в студентів впевненість, ініціативність. Демократичне спілкування – це діалог «на рівних» [2, с. 61–62].

Класифікація, що базується на обставинах та індивідуальних характеристиках учасників педагогічного спілкування, за В. Кан-Каликом: 1) спілкування на підставі захоплення спільною творчою діяльністю. Головними його ознаками є активно-позитивне ставлення до студентів, любов до справи, співроздуми та співпереживання щодо спільної діяльності; 2) спілкування, що ґрунтується на дружньому ставленні. Воно базується на особистому позитивному сприйнятті студентами викладача, який виявляє приязнь, повагу до студентів. Але інколи педагоги перетворюють дружні стосунки на панібратські, що негативно впливає на весь навчально-виховний процес; 3) дистанційне спілкування. Таке спілкування обмежується формальними взаєминами. Певна дистанція між викладачем та студентом необхідна, але вона не може бути головним критерієм у стосунках; 4) спілкування-залякування. Для нього характерне негативне ставлення до студентів і авторитарність. Вдаються до нього педагоги, нездатні організувати спільну діяльність. Ознаки такого спілкування проявляються в репліках: «Я не погрожую, але попереджую», «Спробуйте тільки..., попередити...»; 5) спілкування-загравання. Воно поєднує позитивне ставлення до студентів з лібералізмом. Педагог прагне здобути авторитет, подобатися студентам, але не нехтує дешевими прийомами. [3, с. 97–100].

У неформальних ситуаціях, за твердженням В. Латинова, виявляються такі стилі педагогічного спілкування:

– відчужений (поступливо-дружелюбний) – його носій відсторонений, поступливий, насторожений, дещо пасивний, не викликає особистою мовною активністю негативних емоцій у співрозмовника;

– слухняний (поступливо-дружелюбний) – його носій скромний, послужливий, доброзичливий; збалансований – для нього характерні домінування у розмові, прагнення спілкуватися «на рівних», активна доброзичливість;

– опікунський (домінуючо-дружелюбний) – характеризується прагненням до співробітництва. Педагог, який обирає такий стиль, незалежний і самостійний у ситуаціях спілкування, веде розмову «на рівних», виявляє активну доброзичливість, бажання підтримати співрозмовника; домінуючо-недружелюбний – у ньому переважають прагнення до суперництва, домінування у спілкуванні, недружелюбність, небажання підтримувати співрозмовника [2, с. 64–65].

Виходячи з вищевикладеного, зрозуміло, що насправді конкретний викладач навряд чи може використовувати лише один зі стилів спілкування. Навіть за наявності явного домінування одного зі стилів один і той самий викладач у різних педагогічних ситуаціях стосовно до різних студентів або при взаємодії з іншими викладачами може демонструвати елементи різних стилів. Але навіть якщо і взяти основну лінію поведінки викладача у спілкуванні зі студентами, тобто його основний та стійкий стиль, то і він обов'язково має індивідуальний характер, не збігаючись повністю з жодним, що були описані вище. Завдання вироблення власного індивідуального стилю – не лише в педагогічному спілкуванні, а й в інших видах педагогічної діяльності є одним з найважливіших для будь-якого професійного педагога. Оптимальний індивідуальний стиль – це такий стиль, який дозволяє максимально повно використовувати сильні сторони викладача і, за можливості, компенсувати слабкі сторони його темпераменту, характеру, здібностей і особистості в цілому.

Список використаних джерел

1. Дашук А. М., Пустова Н. О. Стилї та моделі педагогічного спілкування в ВНЗ медичного профілю. *Актуальні проблеми дерматології, венерології та ВІЛ/СНІД-інфекції* : матеріали науково-практичної конференції (м. Харків, 18–19 червня 2015 р.). Харків : С.А.М., 2015. С. 7–12.

2. Кайдалова Л. Г., Щокіна Н. Б., Вахрушева Т. Ю. Педагогічна майстерність викладача : навч. посібник. Харків : Вид-во НФаУ, 2009. 140 с.
3. Кан-Калик В. А. Учителю о педагогическом общении: кн. для учителя. Москва : Просвещение, 1987. 190 с.
4. Малнацька О., Мирончук Н. Педагогічна майстерність викладача ВНЗ // Модернізація вищої освіти в Україні та за кордоном : зб. наук. праць / За заг. ред. С. Вітвицької, Н. Мирончук. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. С. 61–64.
5. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 37–38. Ст. 2004.
6. Шолох О. А. Теоретичні аспекти розвитку педагогічної майстерності викладачів вищої школи. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка*. Серія : Педагогічні науки. 2019. Вип. 1. С. 245–251.

Діденко О. В.,

заступник начальника кафедри психології, педагогіки та соціально-економічних дисциплін, доктор педагогічних наук, професор, *Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького, м. Хмельницький, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ CHATGPT У ВИКЛАДАЦЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Останнім часом ChatGPT набирає популярності. Це чат-бот із штучним інтелектом, розроблений компанією OpenAI. Під штучним інтелектом варто розуміти не інтелект у звичайному людському розумінні, а нейронну мережу, алгоритм якої працює з використанням тих самих принципів, що й мозок людини. Проте не варто сподіватися, що нейромережа має самосвідомість і може мислити та відчувати емоції. Принаймні на цьому етапі свого розвитку не здатна, але може імітувати таку поведінку.

ChatGPT використовує модель обробки природної людської мови, яка дозволяє добре розуміти зміст написаного. ChatGPT може також писати тексти так само, як людина. Він добре розуміє мову, якою спілкуються люди, і чудово вміє генерувати тексти (особливо добре англійською мовою), які непросто відрізнити від написаних людиною.

Нейронна мережа ChatGPT створює новий контент, а це, на думку багатьох експертів, може суттєво вплинути на індустрію пошукових систем, а також на весь ринок праці в цілому.